

Sygn. akt II C 550/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

dnia 6 czerwca 2016 roku

**Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi, Wydział II Cywilny,
w składzie:**

Przewodniczący: S.S.R. K. Ś.

Protokolant: starszy sekretarz sądowy D. B.

po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2016 roku, w Ł. na rozprawie jawnej,

sprawy z powództwa W. D.

przeciwko R. D.

o zapłatę 47 257,29 zł

1. zasądza od R. D. na rzecz W. D. kwotę 9 556,45 zł (dziewięć tysięcy pięćset pięćdziesiąt sześć złotych 45/100) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 24 czerwca 2015 roku do dnia zapłaty,
2. oddala powództwo w pozostałym zakresie,
3. zasądza od W. D. na rzecz R. D. kwotę 1 920,00 zł (jeden tysiąc dziewięćset dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu,
4. przyznaje i nakazuje wypłacić adwokatowi M. K. prowadzącemu kancelarię adwokacką w Ł., ze środków Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi kwotę 2 952,00 zł (dwa tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa złote) tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu W. D.,
5. nakazuje pobrać od R. D. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi kwotę 472,60 zł (czteryście siedemdziesiąt dwa złote 60/100) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych,
6. nakazuje pobrać z sumy zasądzonej punktem pierwszym sentencji wyroku na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Ł. kwotę 1 890,40 zł (jeden tysiąc osiemset dziewięćdziesiąt złotych 40/100) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sygn. akt II C 550/15

UZASADNIENIE

Powódka W. D. wniosła o zasądzenie od pozwanego R. D. na swoją rzecz kwoty 47 257,29 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwanemu wezwania do dnia zapłaty. Pełnomocnik z urzędu ustanowiony dla powódki oświadczył, że koszty pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu nie zostały w jakiegokolwiek części zapłacone i wnosil o ich przyznanie.

(pozew z uzasadnieniem k. 2-4 , pismo procesowe k. 60-61 , protokół rozprawy z dnia 23 maja 2016 roku)

Pozwany, reprezentowany przez pełnomocnika z wyboru – adwokata, wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

(odpowiedź na pozew z uzasadnieniem k. 30-31)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Z. D. sporządził testament w formie aktu notarialnego, w którym do całego spadku po sobie powołał córkę W. D.. Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi, postanowieniem, które jest prawomocne, stwierdził, że W. D. jest jedynym spadkobiercą Z. D..

(bezsporne, a także dokumenty – testament w formie aktu notarialnego k. 5-6, postanowienie ze stwierdzeniem prawomocności k. 7)

Z. D. w dniu 15 czerwca 2009 roku sporządził dokument własnoręcznie przez siebie napisany i podpisany, w którym wyraził wolę by po jego śmierci jego syn - R. D. zajął się należącymi do niego akcjami spółki (...), dzieląc je równo pomiędzy siebie a S. D., W. D., K. G..

(bezsporne, a także dokument k. 33-34)

Z. D. w chwili śmierci posiadał akcje (...). w ilości 12 025, zdematerializowane i zapisane na rachunku papierów wartościowych prowadzonym przez (...) S.A. z siedzibą w W.

(bezsporne)

Pozwany sprzedał akcje spółki (...) za kwotę 47 192,29 zł. Od sprzedaży pozwany uiszczył podatek w kwocie (...),00 zł.

(zeznanie podatkowe k. 35-36, potwierdzenie wykonania przelewu bankowego k. 37)

Pismem opatrzonym datą „2 czerwca 2015 roku” przedstawiciel ustawowy powódki wezwał R. D. do zapłaty kwoty 47 257,29 zł, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Pismo zostało doręczone przez awizo w dniu 23 czerwca 2015 roku.

(bezsporne, a także wezwanie do zapłaty k. 12 , awizowana przesyłka pocztowa k. 13)

Sąd oddalił wnioski dowodowe o dopuszczenie dowodów z zeznań świadków i z przesłuchania stron, albowiem osoby te miałyby zeznawać co do okoliczności nie będących spornymi między stronami procesu.

Sąd zważył co następuje:

Z chwilą śmierci należące do spadkodawcy prawa i obowiązki majątkowe o charakterze cywilnoprawnym przechodzą na inne osoby – spadkobierców zmarłego, na co wskazuje norma art. 922 k.c.

Polskie prawo spadkowe nie przewiduje możliwości powołania przez spadkodawcę ostatnią wolą innych osób – spadkobierców do poszczególnych przedmiotów wchodzących w skład spadku ani też do wyodrębnionych gospodarczo części majątku spadkowego. Dopuszczalne jest powołanie spadkobiercy lub spadkobierców jedynie do całego spadku albo do jego ułamkowej części. Zawsze jednak chodzi o abstrakcyjnie rozumiane części całości spadku. Nie jest przy tym możliwe dopatrywanie się wyjątku od omawianej reguły w dyspozycji art. 961 k.c. Przepis ten nie wprowadza bowiem odmiennych od tej reguły zasad dziedziczenia. Stanowi jedynie normę interpretacyjną w wypadku, gdy spadkodawca rozrządził w testamencie poszczególnymi przedmiotami majątkowymi, które wyczerpują prawie cały spadek, istnieje zaś wątpliwość co do rzeczywistej woli spadkodawcy. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 października 2000 roku, w sprawie o sygnaturze akt II CKN 505/00.

Z powyższego wynika, że rozporządzenie konkretnymi przedmiotami wchodzącymi w skład masy spadkowej w zasadzie powinno być traktowane jako zapis na osobę, na rzecz której miało nastąpić przysporzenie, jako zapisobiorcę. W razie wątpliwości czy rozporządzenie spadkodawcy należy traktować jako testament czy jako zapis z reguły osobę wymienioną w testamencie należy traktować jako zapisobiercę, zaś tylko wyjątkowo jako spadkobiercę, gdy zapisane jej przedmioty wyczerpują cały spadek.

W niniejszej sprawie bezsporne jest, iż spadkodawca sporządził testament w formie aktu notarialnego, w którym do całego spadku po sobie powołał powódkę. Spadkodawca – co również było poza sporem - w późniejszym okresie, samodzielnie, własnoręcznie sporządził inne oświadczenie, które podpisał, w treści którego na wypadek swej śmierci rozporządził posiadanymi przez siebie akcjami spółki P.G.N. i G. S.A., które to akcje stanowiły jedynie część majątku spadkodawcy, co nie było przedmiotem sporu. Nie było kwestionowane, że spadkodawca ustanowił pozwanego zapisobiercą, zlecając mu rozdzielenie akcji po równo między inne jeszcze osoby.

Przepisy kodeksu postępowania cywilnego nie określają w sposób precyzyjny przedmiotu zapisu. Przepis art. 968 § 1 k.c. stanowi jedynie, że spadkodawca może przez rozrządzenie testamentowe zobowiązać spadkobiercę ustawowego lub testamentowego do spełnienia określonego świadczenia majątkowego na rzecz oznaczonej osoby (zapis zwykły). Z treści przepisu tego wynika więc, że na skutek ustanowienia zapisu zwykłego pomiędzy obciążonym zapisem, a zapisobiercą powstaje stosunek prawny o charakterze zobowiązaniowym, czyli prawo o charakterze względnym. Zapis jest rozrządzeniem testamentowym, w którego wyniku po otwarciu spadku powstaje skuteczny inter partes stosunek zobowiązaniowy, którego przymusowa realizacja może być dochodzona w postępowaniu procesowym. W stosunku tym zapisobierca jest wierzycielem, obciążony – dłużnikiem, a przedmiotem jest świadczenie majątkowe określone przez spadkodawcę w testamencie. Tak przyjął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 października 2004 roku. Nie ulega wątpliwości, że przedmiotem zapisu zwykłego może być każde świadczenie majątkowe, które jest przedmiotem zobowiązania. Zapis może opiewać na świadczenie pieniężne jednorazowe, polegające na zapłacie oznaczonej sumy pieniężnej lub powtarzające się w przyszłości np. w postaci renty. Aktualnie nie budzi już wątpliwości, tak doktryny jak i judykatury, że zapis może zostać określony nie tylko jako oznaczona kwota pieniężna, ale także jako równowartość określonej części przedmiotu. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 września 1970 roku, oraz w uchwale z dnia 16 czerwca 1972 roku. Podobnie w uchwale z dnia 18 grudnia 1990 roku Sąd Najwyższy stwierdził, że określenie zapisu jako ułamka wartości udziału spadkowego jest prawnie skuteczne. W orzeczeniach tych zarysowała się jednolitość stanowiska Sądu Najwyższego, który wypowiedział się za dopuszczalnością oznaczenia przez spadkodawcę kwoty pieniężnej stanowiącej przedmiot zapisu w sposób pośredni, a więc przez jego ustalenie według innego niż pieniądź miernika wartości. W świetle przytoczonego orzecznictwa należy uznać, że nie ma jakichkolwiek przeszkód do obciążenia spadkobiercy zapisem, którego przedmiotem jest kwota pieniężna oznaczona jako wartość ułamkowa spadku czy składnika spadku. W takiej sytuacji w celu ustalenia wysokości zapisanego świadczenia pieniężnego konieczne jest tylko przeprowadzenie nieskomplikowanej w istocie operacji rachunkowej.

Niezależnie od powyższego w literaturze wskazuje się, że podstawowe znaczenie przy ustanowieniu zapisu ma wola testatora. Strony wykonując zapis powinny się tej woli podporządkować. Wymagane jest by spadkodawca ściśle określił w testamencie przedmiot zapisu zwykłego. Z reguły przedmiotem zapisu zwykłego są rzeczy lub prawa wchodzące w skład spadku. Rozporządzenie testamentowe zwane w kodeksie zapisem wykazuje podobieństwo do powołania spadkobiercy, bowiem w następstwie realizacji zapisu określona osoba otrzymuje korzyść majątkową, na wypadek śmierci spadkodawcy. Stosownie do brzmienia przepisu art. 948 k.c., testament należy tak tłumaczyć, ażeby zapewnić możliwe najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy, jeżeli natomiast testament może być tłumaczony rozmaicie, należy przyjąć taką wykładnię, która pozwala utrzymać rozrządzenia spadkodawcy w mocy i nadać im rozsądną treść. Takie też stanowisko zajął także Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 października 2004 roku.

W ocenie Sądu nie budzi żadnych wątpliwości, iż wolą spadkodawcy było ustanowienie powódki spadkobiercą testamentowym, zaś pozwanego zapisobiercą obciążonego dalszymi zapisami.

Sporządzony przez spadkodawcę dokument stanowi rozporządzenie majątkiem na wypadek śmierci i zawiera zapis zwykły. Umieszczenie zapisu spadkodawcy w tym własnoręcznym testamencie nie budzi wątpliwości co do formy. Sama treść tego oświadczenia jest jasna. Oświadczenie to zawiera rozporządzenie przedmiotem majątkowym – akcjami spółki (...) S.A. (...) zaznaczyć, że spadkodawca tym testamentem nie odwołał poprzedniego rozporządzenia na wypadek śmierci. Co więcej, w treści tego oświadczenia spadkodawca potwierdził, iż do spadku po sobie powołał powódkę, jednakże wolą spadkodawcy w przedmiocie akcji spółki (...) było to by „przeszły” one na pozwanego, który miał obowiązek rozdzielić je równo między siebie i jeszcze troje osób.

Sąd doszedł do przekonania, że do przedstawionego zapisu nie może mieć zastosowania obliczanie wartości akcji spółki (...) w sposób określony przez powódkę, tj. bez potrącenia od uzyskanej kwoty z tytułu sprzedaży akcji poniesionego przez pozwanego podatku od tej transakcji w wysokości 19 % jej wartości. Biorąc pod uwagę niekwestionowane przez strony okoliczności, w świetle których oczywistym jest, że pozwany sprzedał akcje wyżej wskazanej spółki w ilości posiadanej przez spadkodawcę, to jest w ilości 12 025, a także, że pozwany sprzedał te akcje za sumę 47 192,29 zł, jak i, że uiszczył z tego tytułu podatek w kwocie 8 966,48 zł, to Sąd uznał, że kwota 38 225,81 zł stanowiąca różnicę pomiędzy ceną sprzedaży a uiszczonym podatkiem jest „dochodem” uzyskanym przez pozwanego. Dlatego też dla potrzeb obliczenia roszczenia przysługującego powódce z tytułu zapisu, Sąd przyjął kwotę 38 225,81 zł. Kierując się treścią zapisu spadkodawcy, należną powódce kwotę 9 556,45 zł Sąd obliczył w sposób następujący: $38\,225,81\text{ zł} / 4$ (z uwagi na ilość osób mających prawa do akcji spadkodawcy z mocy zapisu).

Na marginesie podkreślić należy, iż nie do przyjęcia jest stanowisko reprezentowane przez przedstawiciela ustawowego powódki, iż pozwany winien zwrócić powódce całą sumę pieniędzy uzyskaną ze sprzedaży tych akcji. Takie stanowisko niweluje cel zapisu testamentowego sporządzonego przez spadkodawcę. Wolą spadkodawcy było bowiem by po jego śmierci akcje te stały się własnością czworga osób wskazanych w tym zapisie, w takim samej wysokości dla każdej z tych osób.

Zobowiązanie do wykonania zapisu testamentowego jest zobowiązaniem bezterminowym, co oznacza, że termin jego wykonania przez spadkobiercę nie jest z góry oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania. Termin płatności w tej sytuacji wyznaczy dopiero wezwanie do zapłaty zgodnie z art. 455 k.c. Dłużnik zobowiązany jest do spełnienia świadczenia niezwłocznie po otrzymaniu wezwania do zapłaty. Takie stanowisko zajął także Sąd Najwyższy, np. w wyroku z dnia 22.02.2007 r., w sprawie o sygnaturze akt I CSK 433/06, w wyroku z dnia 28.06.2005 r., w sprawie o sygnaturze akt I CK 7/05. W pozwie powódka żądała zasądzenia odsetek ustawowych od dochodzonej pozewem kwoty od dnia doręczenia pozwanemu wezwania do zapłaty. Wezwanie do zapłaty zostało doręczone pozwanemu przez awizo w dniu 23 czerwca 2015 roku. Terminu żądania odsetek ustawowych pozwany nie kwestionował.

Wobec powyższego, Sąd uznał, iż pozwany pozostawał w opóźnieniu już od dnia następnego po dniu doręczenia mu wezwania do zapłaty, dlatego też Sąd orzekł o odsetkach ustawowych od oznaczonej w wyroku kwoty od dnia 24 czerwca 2015 roku.

Z powyżej wskazanych powodów i na podstawie powyżej wskazanych przepisów Sąd orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji wyroku. Powództwo o zapłatę kwoty przewyższającej zasądzoną sumę podlegało oddaleniu, jak w punkcie drugim sentencji wyroku, jako nieusprawiedliwione wynikami przeprowadzonego postępowania dowodowego, bezzasadne.

Podstawę orzeczenia o kosztach stanowił przepis art. 100 k.p.c., zgodnie z którym w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Wyrażona w tym przepisie zasada kompensaty kosztów procesu znajduje zastosowanie w wypadku częściowego uwzględnienia żądań. Zgodnie z tą zasadą, w sytuacji gdy obie strony są w różnym bądź takim samym stopniu wygrywającymi i przegrywającymi zarazem, Sąd może dokonać stosunkowego rozdzielania kosztów między stronami, odpowiednio do wysokości w jakiej zostały one poniesione oraz stosownie do wyniku sprawy, tj. stopnia uwzględnienia i nieuwzględnienia żądań. Odnośnie oddalanej części powódka traktowana jest w przedmiotowym przypadku jako strona przegrywająca spór. Wobec tego, powódka wygrała sprawę w 20 %, pozwany zaś w 80 %. Na koszty procesu składały się wyłącznie

koszty stanowiące stawkę minimalną zastępstwa procesowego pozwanego, to jest 2 400,00 zł. Wysokość tej stawki minimalnej została ustalona na podstawie § 6 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. 2013 poz. 461 t.j.). Powódka była zwolniona od kosztów sądowych. Skoro powódka przegrała sprawę w 80 %, to w tym zakresie powinna ponieść koszty procesu i zwrócić pozwanemu kwotę 1 920,00 zł, bo: $80\% \times 2\,400,00\text{ zł}$. Wobec tego, Sąd w zakresie kosztów procesu stron orzekł, jak w punkcie trzecim sentencji wyroku.

Orzeczenie o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu znajduje oparcie w przepisie § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.), który stanowi, iż koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszone przez Skarb Państwa obejmują: opłatę w wysokości nie wyższej niż 150 % stawek minimalnych, o których mowa w rozdziałach 3-5 oraz niezbędne, udokumentowane wydatki adwokata. Z kolei, zgodnie z § 6 ust. 5 powołanego rozporządzenia, za prowadzenie przedmiotowej sprawy przysługiwało adwokatowi wynagrodzenie w kwocie 2 400,00 zł powiększone o stawkę VAT wynoszącą 23 %. Wobec tego, Sąd w zakresie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu powódce orzekł, jak w punkcie czwartym sentencji wyroku.

Na nieuiszczone koszty sądowe składa się opłata od pozwu w kwocie 2 363,00 zł, od której uiszczenia powódka została zwolniona przez Sąd w całości. Na podstawie art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) w związku z art. 100 k.p.c., Sąd orzekł, jak w punktach piątym i szóstym sentencji wyroku.